

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Björkroth, Peter (2024). Robotar, rättor och högskolor – ”lärandet blir och kunnandet blir lätt sekundärt”. *Åbo Underrättelser* 6.2.2024.

Robotar, råttor och högskolor – ”lärandet och kunnandet blir lätt sekundärt”

[Kolumnen har publicerats i Åbo underättelser 6.2.2024.](#)

Många av er som läser det här har studerat engelska aktivt i kanske tio år (skola) och passivt (The Beatles och ”Ett litet hus på prärien”) mycket längre än så. Det är en lång tid. De flesta högskolestuderande som är inflyttade från EU/EES har en tuff uppgift framför sig: ta examen lika fort som infödda finländare och lär dig ett nytt språk.

Gör det samtidigt som du betalar en läsårsavgift (säg 10 000 euro per år) och levnadskostnader. Och dessutom – presterar du inte i studierna, dras ditt uppehållstillstånd in. Det sistnämnda är kanske ett exempel på det som kallas Goodharts lag.

Lagen, iakttagelsen, kan beskrivas som att då ett mått görs till ett mål, så slutar det vara ett bra mått. Man glömmer vad avsikten med själva måttet är. Lite som att ifall man sätter skottpeng på råttor, så börjar någon med uppfödning av råttor.

Då man bestämmer att studerande som kommer från länder utanför EU ska prestera ett visst antal studiepoäng (sp) för att få uppehållstillstånd i Finland, kan man undra ifall måttet sp används rätt. Det är självklart att måttet (sp) i det här fallet har gjorts till ett mål: när du målet får du stanna i Finland, annars åker du ut.

Lärandet och kunnandet blir lätt sekundärt – huvudsaken är att man får studiepoäng!

Det ena behöver förstås inte utesluta det andra, men ifall vi vill mäta lärande blir det lätt lite tokigt – vad är till exempel ändamålsenligt lärande?

Yrkeshögskolornas rektorsråd säger i bästa anda av new public management att ”man gör det som är lönsamt”. Positiva ord, men alltid är det lönsamma inte hållbart (jämför miljöförstöring). Då staten betonar och belönar antalet högskoleutexaminerade så styr det verksamheten. Goodhart skulle säga att man har gjort måttet ”utexaminerade” till ett mål.

Det problematiska är att då man riktar strålkastaren åt ett håll faller något annat i mörker. Ifall målet (det högskolan får pengar för) skulle vara ”antalet utexaminerade

som 5 år efter examen bor i Finland, är integrerade i samhället och har ett arbete som motsvarar examen”, skulle nog högskolorna arbeta på annat sätt.

Nu, då effektivitet (målet) är ”så många utexaminerade som möjligt, på kortast möjliga tid”, vill högskolorna inte ställa höga krav på språkkunskaper. Det är tidsödande att lära sig språk. Ingen högskola lägger in obligatoriska språkstudier i engelskspråkiga magisterprogram – det kostar, tar tid och ”de kan ju engelska”?

Samtidigt ojar vi oss över att utexaminerade som Finland högutbildat lämnar landet, till och med tvingas lämna landet, då de inte får arbete. Enligt många är det bristande finska som är orsaken till att de inte får jobb. Är det kanske målet ”snabb utbildning” som skapar situationen?

Lite lustigt är det ju att man resonerar att ”världens svåraste språk”, går att lära sig på eget initiativ, medan ”allt annat” måste ingå i studierna. Du kan prova själv: 250 miljoner människor talar bengali; ta en app o lär dig språket! Och nej, inflyttade behöver inte finska i vardagen – de klarar sig bra på engelska i Finland.

Men då ska vi inte vara förvånade över att vi får använda engelska på restauranger, för att inte tala om inom högskolor och, kanske, inom vård.

Det är ett aktivt val vi gör – vi riktar strålkastaren åt andra håll. Det handlar om värderingar. I Japan kan du serveras mat av en robot som talar bättre engelska än personalen. Vill vi satsa mer på dem som tränar robotar eller vill man lära personalen engelska? Jo, absolut – robotar är billigare att lära än människor. Också sjukhusrobotar.

Peter Björkroth, jobbar bland annat med språk vid Yrkeshögskolan Novia